

Az uniós elégedetlenség földrajza

A május 23-a és 26-a között tartandó európai parlamenti választások kapcsán fokozódik az aggodalom az EU-ból való kiábrándulás térfelmerése miatt. Ez a *Panorama* magazin EU-ellenes szavazással kapcsolatos cikksorozatának első része, amely bemutatja a polgároknak az EU-val és a nemzeti kormányokkal szembeni bizalmatlanságának néhány okát.

Az elmúlt évtizedben az Európai Unióban az EU-ellenes pártok megkértszereztek a rájuk leadott szavazatokat. A Chapel Hill Expert Survey¹ definíciójába tartozó uniós integrációt ellenző vagy erőteljesen ellenző pártok a 2008-as országos választásokon elért 9%-ot 2018-ra megduplázták az EU 28 tagállamában, 18%-ot érve el.

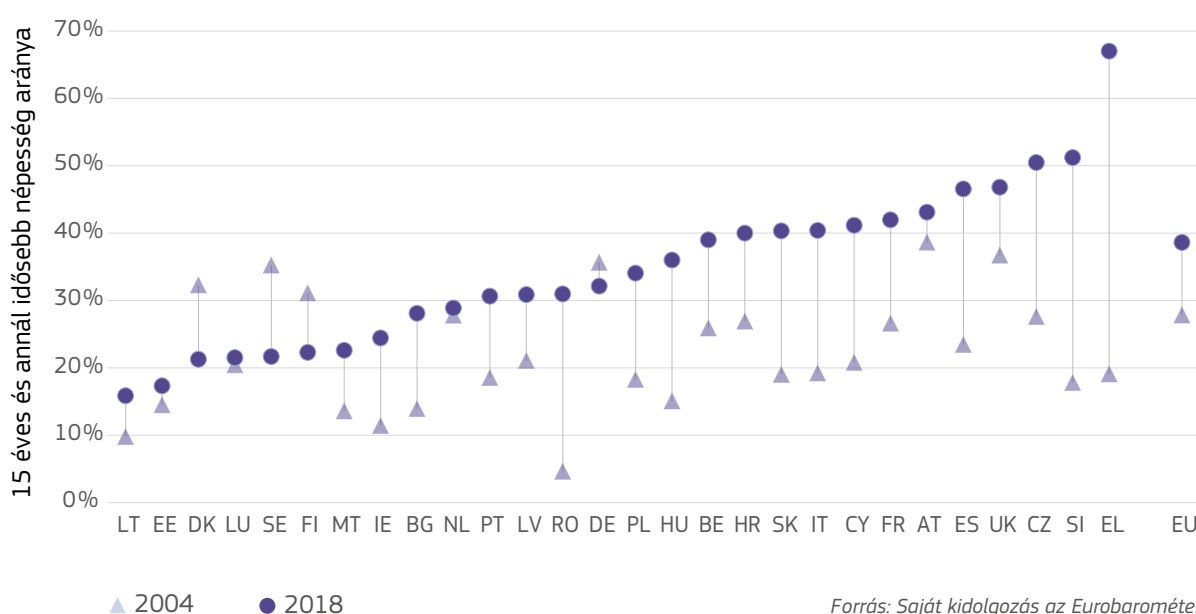
Ez nem néhány nagyobb tagállamban bekövetkezett változások eredménye. Épp ellenkezőleg, a tagállamok fele 2008 óta tapasztalja, hogy az EU-ellenes szavazatok növekedőben vannak. 10 tagállamban a növekedés 10 százalékpontnál is magasabb volt. Ez a gyors növekedés hatással lehet a 2019-es májusi európai választásokra is.

Az EU-ellenes pártok előretörése az EU-ból való növekvő kiábrándulásban is megjelenik. 2008-ban az uniós lakosság 29%-a volt bizalmatlan az EU iránt, ez 2013-ra 47%-ra nőtt, majd 2018-ban 39%-ra esett vissza. Az elmúlt évtizedben az EU-val szembeni bizalmatlan polgárok száma a 28 tagállamból 21-ben nőtt. 12 tagállamban ez a növekedés 10 százalékpont is meghaladt, míg három tagállamban – Csehországban, Görögországban és Szlovéniában – a lakosság túlnyomó része nem bízott meg az EU-ban 2018-ban.

Nemzeti bizalmatlanság

A magas fokú bizalmatlanság nemcsak az EU-ra vonatkozik. Az emberek hajlamosak a nemzeti kormányok iránti bizalmatlanságra is. 12 tagállamban a polgárok túlnyomó része nem bíz meg a nemzeti kormányban. A nemzeti kormányok iránti bizalmatlanság gyakorlatilag minden tagállamban magasabb, mint az EU egészét érintő bizalmatlanság. A nemzeti kormányok iránti bizalmatlanságot ennek ellenére ritkán használják arra, hogy az ország felosztását szorgalmazzák, míg az EU iránti bizalmatlanságot számos párt használja arra, hogy az Unió szerepének radikális csökkentése vagy az ország Unióból való kilépése mellett érveljen.

Az EU-ban nem bízó népesség aránya 2004 és 2018 között

Forrás: Saját kidolgozás az Eurobarométer adatai alapján

1. <https://www.chesdata.eu/>

Annak érdekében, hogy megértsük, miért szavaznak az emberek az uniós integrációt ellenző pártokra, az EU-28 több mint 63 000 választókerületéből gyűjtöttek szavazatok, amelyeket a legutóbbi országos választások során adtak le. Az Európában és az Egyesült Államokban tapasztalható populizmusról szóló kutatások alapján a tanulmány azt vizsgálta, hogy ugyanazok a tényezők kapcsolódnak-e az EU-ellenes szavazatokhoz.

A populizmuskutatás egy sor egyéni jellemzőt emel ki. A populista pártokra gyakran az idősebb, munkásosztályba tartozó, alacsony jövedelemmel rendelkező férfi szavazók szavaznak, akik kevés képesítéssel rendelkeznek a modern gazdaság kihívásainak kezelésében. A tanulmányból kiderül az is, hogy a kisebb városok és a vidéki területek, valamint a hanyatlásban lévő térségek hajlamosabbak populista pártokra szavazni.

Bár szoros kapcsolat van a populizmus és az uniós integráció ellenzése között, a két jelenség megkülönböztethető. A Chapel Hill Expert Survey tanulmánya meghatározza azokat a pártokat, amelyek hangsúlyosan elitellenes és berendezkedésellenes (angolul: anti-establishment) retorikát – ez a populizmus kulcsfontosságú jellemzője – alkalmaznak. Az ilyen retorikát használó pártok nem mindig ellenzik az uniós integrációt. Például a spanyolországi Podemos magas pontszámot ért el az elitellenes retorikát tekintve, de részben támogatja az uniós

integrációt. Más, az uniós integrációt részben ellenző pártok, mint például az egyesült királyságbeli Konzervatív Párt vagy a holland ChristenUnie nem használnak elitellenes retorikát.

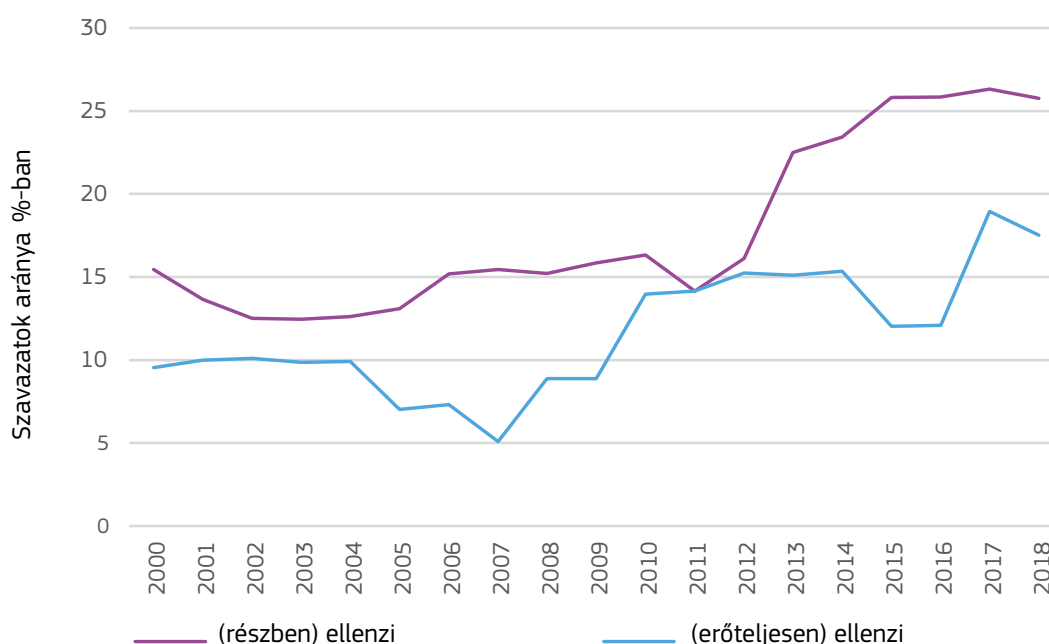
A populista szavazatok számos mozgatórugója az EU-ellenes szavazatok számát is növeli. A hosszú távú gazdasági hanyatlással, alacsony foglalkoztatási rátával, felsőfokú végzettséggel rendelkezők alacsony arányával, alacsony népsűrűséggel és a 65 év fölöttiek nagyobb csoportjával rendelkező területek hajlamosabbak az uniós integrációt ellenző vagy erőteljesen ellenző pártokra szavazni.

Aggodalom a jövőért

A gazdasági fejlődés szintjének hatása hozta a legnagyobb meglepetést: a magasabb egy főre jutó GDP-vel rendelkező régiók hajlamosabbak EU-ellenes pártokra szavazni. Ahogy az alacsonyabb jövedelemmel rendelkező területeken a populista pártok népszerűbbek, a feltételezés az volt, hogy az alacsony egy főre jutó GDP az EU-ellenes szavazatok számát növeli. Azonban nem a legszegényebb területek szavaznak az EU ellen, hanem azok, ahol régebb jobban éltek, de az ország többi részéhez képest hanyatlani kezdtek. Megtörténhet, hogy ezeken a területeken hiányzanak azok a készségek és iparágak, amelyek

Az uniós integrációt ellenző pártokra leadott szavazatok aránya az EU-28-ban, 2000–2018

Forrás: Saját kidolgozás a CHES adatai és nemzeti források alapján

egy innováció- és technológiaközpontú gazdaságban felvirágoztatnák a régiót. Ennek eredményeképpen az itt lévő közösségek aggódnak a terület jövőjéért.

Ezt alátámasztja az is, hogy a csökkenő ipari munkahelyekkel rendelkező területek hajlamosabbak EU-ellenes pártokra szavazni. A viszonylag magas egy főre jutó GDP és a hosszú távú gazdasági hanyatlás különösen jó táptalajt nyújthat az elégedetlenségnek és akár a neheztelésnek. Bizonyos populista politikai pártok kifejezetten a volt ipari területeket célozták meg, mivel helyesen ismerték fel, hogy ott több szavazatra számíthatnak.

A másik meglepő eredmény az volt, hogy a népesség csökkenése és a foglalkoztatás visszaesése csökkentette az EU-ellenes szavazatok számát ahelyett, hogy növelte volna őket, a

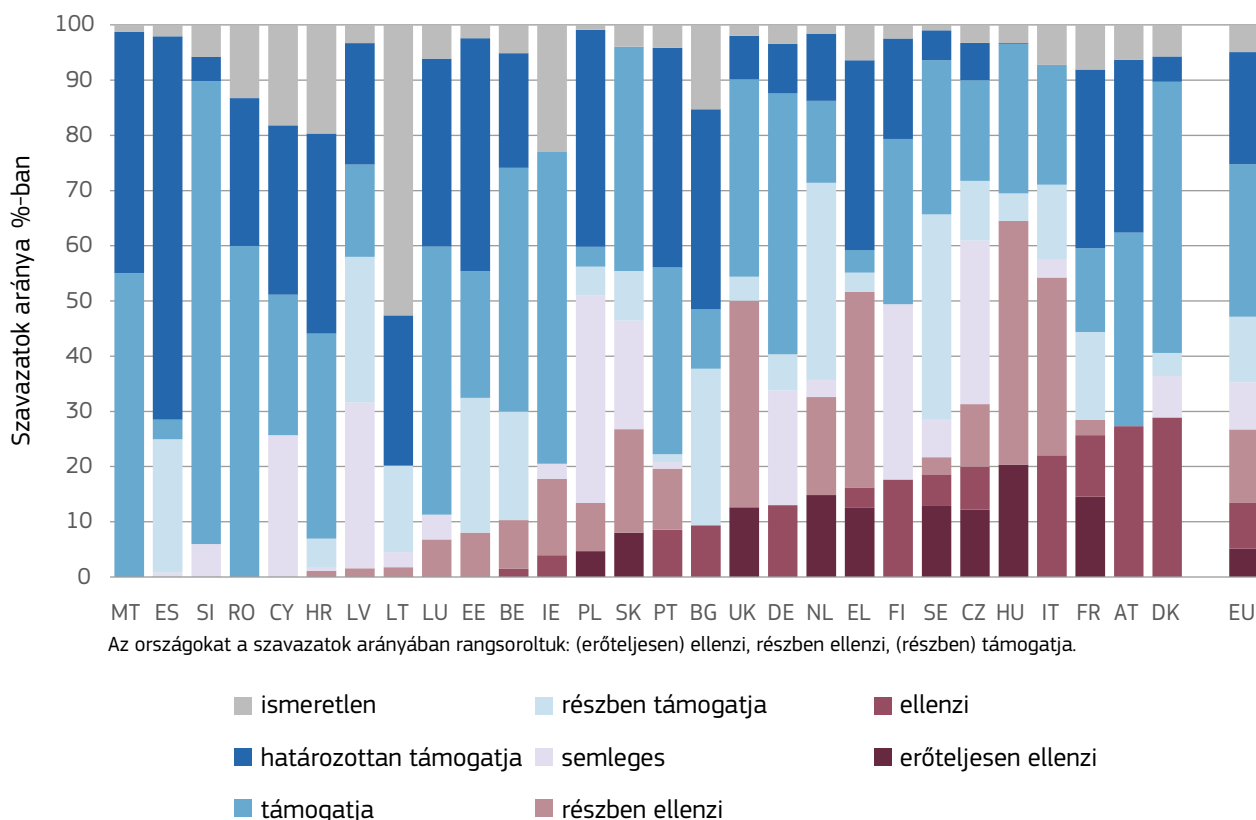
nettó migráció pedig alig vagy semmilyen hatással nem volt az EU-ellenes szavazatokra.

A *Panorama* magazin következő számaiban részletesen megvizsgáljuk a szegénység, a demográfia, a migráció és az uniós szakpolitikák hatásait. ■

Az uniós elégedetlenség földrajzával kapcsolatban tekintse meg az alábbi oldalon elérhető cikket és az interaktív térképeket:

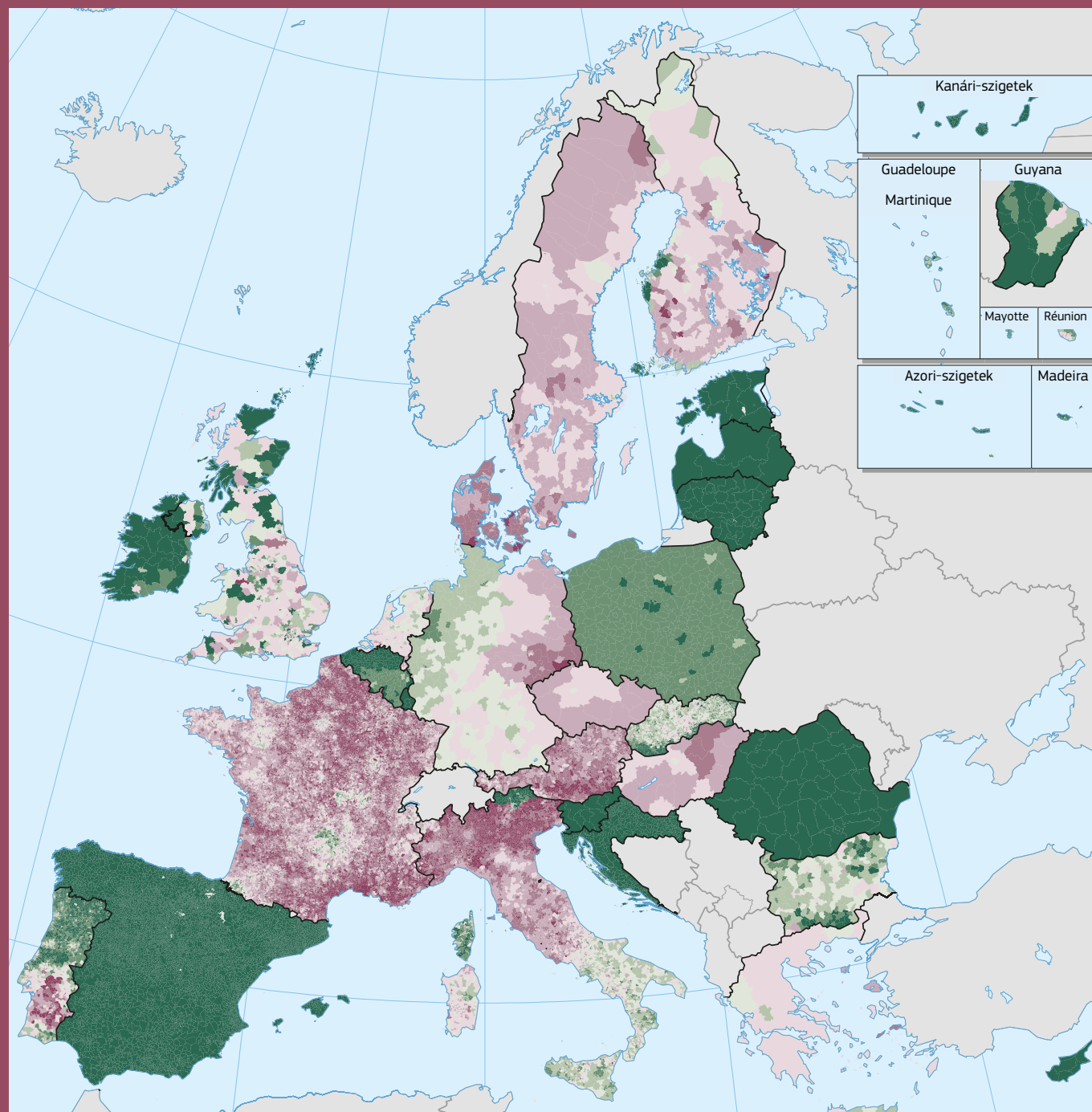
https://ec.europa.eu/regional_policy/mapapps/elections/EUdiscontent.html

Pártállás szerinti szavazatok az uniós integráció témájában, 2013–2018

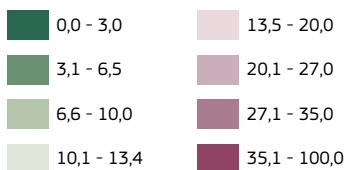

Forrás: Saját kidolgozás a CHES adatai és nemzeti források alapján

Az uniós integrációt ellenző vagy erőteljesen ellenző pártokra leadott szavazatok aránya (2013–2018)

Érvényes szavazatok %-ban kifejezve

Források: nemzeti hatóságok, CLEA, Chapel Hill Expert Survey 2014 és 2017, Eurogeographics, DG REGIO
 2018: IT
 2017: BG, CZ, DE, FR, MT, NL, AT
 2016: IE, ES, HR, CY, LT, RO, SK
 2015: DK, EE, EL, PL, PT, FI, UK
 2014: BE, LV, HU, SI, SE
 2013: LU
 EU-28 átlag = 13,4 %

© EuroGeographics Szövetség az adminisztratív határokért